

**PRIJEBOJ KAO INSTITUT
GRAĐANSKOG I TRGOVAČKOG
PRAVA
—
PROCESNI I MATERIJALNI ASPEKT**

Priručnik za polaznike/ice

Izrada obrazovnog materijala:

Branka Ćiraković,
Visoki trgovački sud Republike Hrvatske

Željko Šimić,
Visoki trgovački sud Republike Hrvatske

Zagreb, travanj 2019.

Copyright 2019.

Pravosudna akademija

Ulica grada Vukovara 49, 10 000 Zagreb, Hrvatska

TEL 00385(0)1 371 4540 FAKS 00385(0)1 371 4549 WEB www.pak.hr

Sadržaj

I. UVOD.....	4
II. POJAM	5
III. PREBIJANJE NA TEMELJU JEDNOSTRANE IZJAVE JEDNE OD STRANA OBVEZNOPRAVNOG ODNOSA (JEDNOSTRANA ili GRAĐANSKOPRAVNA KOMPENZACIJA)	6
1. Pretpostavke za nastanak prijeboja	9
1.1. Uzajamnost	9
1.2. Istorodnost	9
1.3. Dospjelost.....	11
1.4. Utuživost.....	11
1.5. Podobnost tražbine za prijeboj.....	12
2. Uračunavanje prijebojem	13
IV. PRIJEBOJ NA TEMELJU UGOVORA.....	14
V. PRIJEBOJ NA TEMELJU ZAKONA.....	15
VI. PRIJEBOJ U PARNIČNOM POSTUPKU.....	15
1. Prigovor građanskopravnog prijeboja.....	16
2. Prigovor radi prebijanja.....	18
3. Osnovne razlike građanskopravnog prigovora prijeboja i prigovora radi prebijanja	20
4. Djelomična presuda u povodu prigovora radi prebijanja	20
5. Odlučivanje u povodu prigovora radi prebijanja.....	22
6. Učinak prigovora radi prebijanja na zastaru	23
7. Prigovor radi prebijanja i litispendencija.....	24
8. Prigovor radi prebijanja tražbine utvrđene pravomoćnom odlukom	25
9. Odluke suda u povodu prigovora radi prebijanja u parnici pokrenutoj tužbom	26
10. Odluke suda u povodu prigovora radi prebijanja u parnici u povodu prigovora protiv platnoga naloga	28
11. Protutužba.....	30
12. Odluke u povodu pravnih lijekova.....	32
VII. PRIJEBOJ U OVRŠNOM POSTUPKU	33
VIII. PRIJEBOJ U STEČAJNOM POSTUPKU	34
IX. ZAKLJUČAK	35
LITERATURA	36

I. UVOD

Obvezni odnosi su društveni odnosi koji nastaju među fizičkim i pravnim osobama povodom činidbi. Jedno od osnovnih načela obveznog prava je sloboda uređivanja obveznih odnosa koja se izražava u slobodi suugovaratelja da samostalno i slobodnom voljom odluče hoće li zasnovati određeni obveznopravni odnos, s kime, kojom vrstom ugovora, s kojim sadržajem i u kojem obliku, te hoće li ga mijenjati i okončati. Sloboda uređivanja obveznih odnosa ograničena je na način da sudionici tih odnosa ne mogu postupati suprotno Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima i moralu društva.

Obveza također prestaje suglasnošću volja sudionika u obveznom odnosu, ispunjenjem i u drugim zakonom određenim slučajevima¹. Jedan od ostalih slučajeva prestanka obveza jeste i prijeboj ili kompenzacija. Prijeboj također nastaje voljom sudionika obveznog odnosa, a ne samim ispunjenjem osnovnih pretpostavki za prijeboj (*ipso iure*). Susret određenih tražbina (ispunjenjem pretpostavki za prijeboj) samo stvara mogućnost za prijeboj, a o volji sudionika obveznog odnosa ovisi hoće li i kada prijeboj biti ostvaren.

Institut prijeboja značajno je i zanimljivo područje zakonodavca, istraživanja pravne znanosti i odlučivanja sudova. Odredbe članka 195. do 202. Zakona o obveznim odnosima² uređuju institut građanskopravnog prijeboja (*compensatio civilis*). Od građanskopravnog prijeboja treba razlikovati procesnopravni ili sudski prijeboj (*compensatio per judicem*). Za obje vrste prijeboja nužne su iste pretpostavke u pogledu svojstva tražbina koje se obračunavaju i dopustivosti prijeboja. Razlikovanje se temelji na načinu na koji je izjavljena volja za prestanak tražbina prijebojem. Zakon o parničnom postupku³ posebnim odredbama uređuje institut procesnog prijeboja⁴.

Prijeboj se gotovo u pravilu primjenjuje kod novčanih tražbina, i upravo se u takvim slučajevima izražavaju sve prednosti prijeboja pred drugim načinima prestanka obveza. Kao dobre strane prijeboja posebno se ističu izbjegavanje bespotrebnog opticanja gotovog novca, dvostrukog plaćanja i suvišnih aktivnosti sudionika obveznog odnosa te smanjenje troškova koji nastaju ispunjenjem novčane obveze. Imajući u vidu teškoće našeg gospodarstva, opterećenog nelikvidnošću gospodarstvenih subjekata, prijeboj u nekim trenucima ostaje jedini spas poslovnom subjektu od stečaja. U literaturi se spominju i određeni nedostaci prijeboja – strana čija je tražbina veća mora “primiti” djelomično ispunjenje obveze svoga dužnika iako bi imala poseban interes odbiti djelomično ispunjenje. Međutim, prednosti prijeboja su

¹ ZOO, članak 160. st.1.

² Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine broj: 35/05.,41/08.,125/11.,78/15. i 29/18. – dalje: ZOO)

³ Zakon o parničnom postupku (Narodne novine broj: 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 25/13. i 89/14. - dalje: ZPP)

⁴ ZPP, članak 288.a st.6.; članak 333. st.3.; članak 352. st. 2.

značajnije. Štoviše u cilju smanjenja nelikvidnosti često se pozivaju sudionici obveznih odnosa i na sklapanje tzv. višestranog prijeboja, u kojemu sudjeluju najmanje tri sudionika. Kod višestranog prijeboja posebno je pitanje kada nastupaju učinci prijeboja.

U ovom radu je izložena složena problematika instituta prijeboja, s posebnim naglaskom na razlikovanju građanskopravnog od procesnopravnog prijeboja, višestrani prijeboj, uračunavanje tražbina, prekid zastare te mogućnost prijeboja u posebnim vrstama postupaka (ovršnom i stečajnom postupku). U znanosti i sudskoj praksi, postojala je dvojba o učincima prigovora radi prebijanja, odnosno je li odluka suda kojom obračunava tražbine konstitutivna ili deklaratorna. Od dvije suprotstavljene teorije, civilističke i procesne, prihvaćena je procesna koja zastupa shvaćanje da je odluka suda konstitutivna.

II. POJAM

Obveze prestaju suglasnošću volja sudionika u obveznom odnosu, ispunjenjem, prijebojem, otpustom duga, sjedinjenjem, nemogućnošću ispunjenja, protekom vremena, otkazom, te smrću fizičke osobe ili prestankom pravne osobe (uz određena ograničenja – stečajna masa preuzima pravni položaj stečajnog dužnika kad se u ime i za račun stečajne mase mogu voditi sporovi radi prikupljanja imovine koja u nju ulazi⁵).

Prijeboj je, nakon ispunjenja obveza, jedan od osnovnih i najčešćih načina prestanka novčanih tražbina nastalih iz trgovačkih ugovora.

Kod prijeboja međusobne tražbine dviju osoba prestaju obračunavanjem. Tražbine koje se prebijaju nastaju iz najmanje dva obveznopravna odnosa, koja ne moraju imati istu pravnu osnovu, niti tražbine moraju biti iste vrijednosti, niti moraju nastati u isto vrijeme. Nužno je da dužnik iz jednog obveznopravnog odnosa postane u drugom odnosu vjerovnik svoga vjerovnika iz prvog obveznopravnog odnosa, pa strane tih odnosa svoje tražbine mogu obračunavati (prebijati).

Prijeboj je najčešće djelomičan, jer tražbine koje se prebijaju nisu iste vrijednosti. Nakon prijeboja, strana čija je tražbina veća, ostaje nenamirena u jednom dijelu tražbine koji može namirivati na druge načine (ispunjenjem ili drugim prijebojem). Ako su obje tražbine, koje su predmet prijeboja jednake vrijednosti, prijeboj dovodi do njihovog prestanka (potpuni prijeboj), ali to još uvijek ne znači da su prestala i sva sporedna potraživanja (npr. zatezne kamate). U takvom slučaju strana čija je tražbina starija (koja je prije dospjela) ima pravo zahtijevati plaćanje

⁵ Stečajni zakon (Narodne novine broj: 71/15 i 104/17 - dalje: SZ)

zatezних kamata od dana dospijeća njezine tražbine do dana nastupanja pravnih učinaka prijeloja.

Nakon ostvarenja pretpostavki za prijeloj, prijeloj može nastati na temelju:

1. jednostrane izjave jedne od strana obveznopravnog odnosa (građanskopravna kompenzacija),
2. sudske odluke (sudska kompenzacija),
3. ugovora (ugovorna kompenzacija),
4. zakona (zakonska kompenzacija).

Pretpostavke koje se moraju ostvariti nisu iste kod svih načina prijeloja.

III. PREBIJANJE NA TEMELJU JEDNOSTRANE IZJAVE JEDNE OD STRANA OBVEZNOPRAVNOG ODNOSA (JEDNOSTRANA ili GRAĐANSKOPRAVNA KOMPENZACIJA)

Odredbe Zakona o obveznim odnosima uređuju građanskopravni prijeloj koji nastaje jednostranom izjavom volje jedne strane drugoj o prebijanju međusobnih tražbina ako su za to ostvarene zakonske pretpostavke.

Odredba članka 195. ZOO-a glasi:

Dužnik može prebiti tražbinu s protutražbinom vjerovnika, ako obje tražbine glase na novac ili druge zamjenljive stvari istog roda i iste kakvoće i ako su obje dospjele.

Prijeloj ne nastaje čim se ispune zakonske pretpostavke za prijeloj, nego tek kad jedna strana izjavom volje drugoj strani izjavi da prebija međusobne tražbine,⁶ ali za prijeloj nije potreban pristanak niti suglasnost druge strane. U parničnim postupcima tuženici često osporavaju tužbene zahtjeve radi isplate tvrdnjom da je tužiteljeva tražbina prestala prijelojem. S druge strane, tužitelji osporavaju tvrdnju druge strane da je njihova tražbina prestala prijelojem uz obrazloženje da nisu dale suglasnost za prijeloj, što je protivno zakonskim pretpostavkama za nastanak prijeloja.

Nakon izjave o prijeloju smatra se da je učinak prijeloja nastao onoga trenutka kad su se ispunile pretpostavke za prijeloj (*ex tunc*).⁷ Zakon nije propisao oblik izjave pa ona može biti učinjena usmeno i pisano (preko pošte, elektroničkom

⁶ ZOO, članak 196. st. 1.

⁷ ZOO, članak 196. st. 2.

poštom i slično). Usmena izjava o prijeboju je češća kod fizičkih osoba, dok je kod pravnih osoba izjava u pravilu u pisanom obliku. Izjava nije valjana ako je dana uz neki uvjet ili je njezin učinak vezan uz neko vremensko razdoblje (rok).

Može se javiti dvojba je li dovoljno da jedna strana uputi izjavu o prijeboju drugoj strani ili je potrebno da druga strana takvu izjavu i primi. Budući da izjava o prijeboju mora biti dana drugoj strani, druga strana treba izjavu primiti. U protivnom ako druga strana ne bi primila takvu izjavu, izjava o prijeboju ne bi proizvela pravni učinak.

Nije neuobičajeno da druga strana pisanu izjavu o prijeboju ne primi iako joj je upućena preko pošte. Ako se pismo vrati s naznakom "primatelj obaviješten - nije tražio pošiljku" držimo da je izjavu o prijeboju potrebno još jednom uputiti drugoj strani. Ako ni tu pošiljku druga strana ne primi trebalo bi se smatrati da je osoba koja je dala izjavu ispunila zakonsku obvezu davanja izjave volje drugoj strani, osim ako ne postoje općepoznati razlozi zbog kojih druga strana nije mogla primiti takvu izjavu.⁸ U svakom slučaju ispunjenje ove pretpostavke treba se cijeliti prema načelu savjesnosti i poštenja⁹ odnosno je li izjava o prijeboju upućena drugoj strani na uobičajeni način. Kod usmene izjave takav se problem u pravilu ne može javiti, ali se može postaviti pitanje je li osoba kojoj je izjava dana ovlaštena ju primiti (primjera radi je li valjana usmena izjava dana ovlaštenom knjigovođi osobe kojoj je izjava upućena). Odgovor na to pitanje treba se utvrđivati od slučaja do slučaja. Nije osnovano očekivati da izjavu u usmenom obliku treba dati isključivo zastupniku po zakonu pravne osobe, osobito ako je riječ o velikim trgovačkim društvima. Kod usmene izjave o prijeboju može nastati spor je li izjava uopće dana, ako druga strana ospori takvu činjenicu. Međutim, to je problem dokazivanja.

Dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze duguje, pored glavnice, i zatezne kamate. Obveza plaćanja zateznih kamata nastaje *ex lege*. U pravilu se obračunavaju (prebijaju) samo glavne tražbine, a vrlo rijetko i sporedni zahtjevi kao što su zatezne kamate. Vjerovnici tražbina koje se prebijaju imaju pravo na zatezne kamate, ako njihova tražbina nije podmirena u roku dospjeća. Pravilo je da potraživanja koja se prebijaju rijetko dospijevaju istog dana. Budući da pravni učinci prijebija nastaju u trenutku kad su ostvarene pretpostavke za prijebij, a jedna od pretpostavki je da su obje tražbine dospjele, nedvojbeno je da će samo jedan dužnik biti u zakašnjenju ispunjenja obveze. Vjerovnik tražbine koja je starija (prije dospjela) nakon prijebija tražbina ima pravo i na zatezne kamate na tražbinu koja je prestala prijebijem i to od dana njezinog dospjeća do dana dospjeća druge tražbine. S druge

⁸ Vidi presudu Županijskog suda u Bjelovaru poslovni broj: GŽ-1422/16 od 12. siječnja 2017. u kojoj je navedeno: „Uzevši u obzir nesporno postojanje uvodno navedenim sudskim odlukama utvrđenih međusobnih dospjelih novčanih tražbina stranaka, te činjenicu da je tužitelj tuženiku izjavio prijebij na način da je izjavu o prijebiju poslao preporučenom pošiljkom, slanjem predmetnog pismena s izjavom o prijebiju, po ocjeni ovoga suda, izvršen je prijebij međusobnih tražbina stranaka do visine tražbine koju je tuženik imao prema tužitelju, i time je prestala tražbina tuženika primjenom čl. 195. ZOO-a.“

⁹ ZOO, članak 4. glasi: *U zasnivanju obveznih odnosa i ostvarivanja prava i obveza iz tih odnosa sudionici su dužni pridržavati se načela savjesnosti i poštenja.*

strane, vjerovnik čija je tražbina kasnije dospjela nema pravo na zatezne kamate jer je njegova tražbina namirena u roku dospjeća.

Primjer broj 1.

Osoba A i osoba B su u obvezno-pravnom odnosu kupoprodaje i najma. Osoba A ima novčanu tražbinu prema osobi B u iznosu od 100.000,00 kn s dospjećem 1. lipnja 2016. Osoba B ima novčanu tražbinu prema osobi A u iznosu od 60.000,00 kn s dospjećem 1. prosinca 2017.

Osoba A obavijesti osobu B izjavom od 1. ožujka 2018. da obavlja prijeboj međusobnih tražbina do iznosa od 60.000,00 kn.

Prijeboj je nastao 1. ožujka 2018., a budući da je riječ o uzajamnim, istorodnim i dospjelim tražbinama pretpostavke za prijeboj su ostvarene 1. prosinca 2017. (tada su dospjele obje tražbine) pa se smatra da su učinci prijeboja (prestanak tražbina) nastupili 1. prosinca 2016. U konkretnom slučaju tražbina osobe B je prestala u cijelosti, a tražbina osobe A je djelomično prestala do iznosa od 60.000,00 kn.

Osoba A može potraživati preostali iznos od 40.000,00 kn sa zateznim kamatama od 2. lipnja 2016. do isplate kao i zatezne kamate na dio tražbine koji je prestao prijebojem odnosno na iznos od 60.000,00 kn od 2. lipnja 2016. do 30. studenoga 2017.

Nije isključeno da osoba A, u navedenom primjeru, na dio svoje tražbine u iznosu od 60.000,00 kn, koji je prestao prijebojem 1. prosinca 2017. obračuna zatezne kamate od dana dospjeća 1. lipnja 2016. do dana izjave o prijeboju 1. ožujka 2018. te radi prisilne naplate preostalog dijela glavne tražbine i zateznih kamata podnese prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave. Takav obračun zateznih kamata nije u skladu sa zakonom jer su učinci prijeboja nastupili 1. prosinca 2017. i tog dana su prestale obje tražbine u iznosu od 60.000,00 kn. Tražbina osobe A od 100.000,00 kn djelomično je prestala u iznosu od 60.000,00 kn, te osoba B i dalje duguje iznos od 40.000,00 kn. Prestankom dijela glavne tražbine prestaju teći i zatezne kamate na taj dio tražbine. Osoba A može nakon prijeboja od osobe B osnovano zahtijevati plaćanje iznosa od 40.000,00 kn sa zateznim kamatama te zahtijevati i zatezne kamate na iznos od 60.000,00 kn za razdoblje od 2. lipnja 2016. do 30. studenoga 2017. ali ne i nakon toga. Pretpostavimo da je osoba A obračunala zatezne kamate od 2. lipnja 2016. do 1. ožujka 2018. u iznosu od cca. 10.000,00 kn, tuženik (osoba B) treba osporiti tražbinu s osnove obračunatih kamata u cijelosti. Ako tužitelj (osoba A) ne bi smanjio zahtjev niti dokazao koliko iznose zatezne kamate od dospjeća tražbine do njezinog prestanka sud bi trebao takav zahtjev odbiti u cijelosti, jer tužitelj nije dokazao koji iznos s osnove zateznih kamata osnovano potražuje, a što je dužan na temelju

odredbe članka 219. st. 2. ZPP-a i odredbe članka 221.a ZPP-a (pravila o teretu dokazivanja).

1. Pretpostavke za nastanak prijeboja

Prijebojem na temelju jednostrane izjave mogu prestati samo one tražbine koje udovoljavaju određenim pretpostavkama.

Pretpostavke za građanskopravni prijeboj su:

1.1. Uzajamnost - uzajamne su one tražbine koje postoje između istih osoba. Osoba koja izjavom obavlja prijeboj mora istovremeno biti i vjerovnik i dužnik druge osobe koja je sudionik prijeboja. U određenim slučajevima prebivanje je iznimno dopušteno i kad ne postoji uzajamnost (kod jamstva, ustupanja tražbine – cesije). Tako jamac može izvršiti prijeboj svoje obveze prema vjerovniku s tražbinom glavnog dužnika prema vjerovniku. Prigovor prijeboja jamac će moći istaknuti za slučaj da glavni dužnik nije ostvario pravo prijeboja nakon što su ostvarene zakonske pretpostavke za prijeboj, a nakon toga je jamac pozvan na ispunjenje obveze, pa pravo prijeboja protutražbine koju ima glavni dužnik prema vjerovniku može ostvariti jamac¹⁰.

Dužnik ustupljene tražbine (cesus) može izjaviti prijeboj primatelju (cesionaru) one svoje tražbine koju je mogao prebiti s tražbinom ustupitelja (cedenta) do obavijesti o ustupu, jer se položaj dužnika ustupom tražbine ne smije pogoršati¹¹. Dužnik ustupljene tražbine može prebiti i one svoje tražbine prema ustupitelju koje je stekao prije obavijesti o ustupu, a čiji rok za ispunjenje nije bio dospio u času kad je obaviješten o ustupu, ali samo ako taj rok pada prije roka za ispunjenje ustupljene tražbine ili u isto vrijeme¹². Dužnik ustupljene tražbine koji je bez ograde izjavio primatelju tražbine da pristaje na ustup ne može cesionaru više prebiti nikakve svoje tražbine prema ustupitelju¹³. Ako je ustupljena tražbina upisana u javne knjige, dužnik može učiniti prijeboj primatelju samo ako je njegova tražbina upisana kod ustupljene tražbine ili ako je primatelj tražbine obaviješten prilikom ustupanja o postojanju te tražbine.

1.2. Istorodnost (istovrsnost) – tražbine su istorodne ako glase na novac ili druge zamjenjive stvari istog roda i iste kakvoće. Tako se mogu prebijati novac s novcem, jabuke s jabukama, kruške s kruškama, ali ne i novac s jabukama.

U teoriji i sudskoj praksi javila se dvojba je li riječ o istorodnim tražbinama ako novčane obveze glase na različitu valutu. Pojedini autori navode da tražbine u

¹⁰ ZOO, članak 197. st. 2.

¹¹ ZOO, članak 199. st. 1.

¹² ZOO, članak 199. st. 2.

¹³ ZOO, članak 199. st. 3.

različitim valutama nisu istorodne tražbine iako se radi o novčanim jedinicama. Mišljenja smo da su tražbine u različitim valutama istorodne jer je riječ novčanim tražbinama koje se lako preračunavaju iz jedne valute u drugu na temelju tečaja valuta¹⁴. Odredba članka 22. stavka 1. ZOO-a dopušta odredbu ugovora prema kojoj se vrijednost ugovorne obveze u valuti Republike Hrvatske izračunava na temelju tečaja valute Republike Hrvatske u odnosu prema stranoj valuti. Ako je valuta obveze u stranoj valuti, obveza će se obračunati u valutu Republike Hrvatske prema prodajnom tečaju Hrvatske narodne banke koji vrijedi na dan dospijeća tražbine, a po zahtjevu vjerovnika na dan učinka prijeloja (kao dana plaćanja), ako ugovorne strane nisu ugovorile drugi tečaj¹⁵.

Budući da se odredbe ZOO-a o kamata primjenjuju na novčane obveze neovisno o valuti u kojoj je izražena to je još jedna olakotna okolnost za obavljanje prijeloja tražbina izraženih u različitim valutama. Sudska praksa ipak je prihvatila pravno shvaćanje da je riječ o istorodnim tražbinama i da je prebijanje dopušteno iako su tražbine izražene u različitim valutama¹⁶.

Primjer broj 2.

Osobe A i osoba B su u obveznom odnosu kupoprodaje. Osoba A ima novčanu tražbinu prema osobi B u iznosu od 10.000,00 EUR s dospjećem 1. lipnja 2016. Osoba B ima novčanu tražbinu prema osobi A u iznosu od 100.000,00 kn s dospjećem 1. prosinca 2017.

Osoba A pisanom izjavom od 1. ožujka 2018. obavijesti osobu B da obavlja prijeloj međusobnih tražbina u iznosu od 75.000,00 kn. U izjavi o prijeloju je označeno da tražbina osobe A u iznosu od 10.000,00 EUR preračunata u kune prema srednjem tečaju HNB-a na dan dospelosti 1. lipnja 2016. iznosi 75.000,00 kn (1 EUR = 7,5 kn).

Prijeloj je nastao 1. ožujka 2018., a budući da su pretpostavke za prijeloj ostvarene 1. prosinca 2017. učinci prijeloja su nastupili 1. prosinca 2017. kada je tražbina osobe A prestala u cijelosti, a tražbina osobe B u iznosu od

¹⁴ Vidi odluke Visokog trgovačkog suda RH poslovni broj: PŽ-7060/06-5 od 15. veljače 2010; PŽ-6834/08 od 21. siječnja 2014. i PŽ-4589/09 od 11. veljače 2014. u kojoj je navedeno: "Nadalje, pogrešno je i pravno shvaćanje prvostupanjskog suda da u konkretnom slučaju nisu ispunjene pretpostavke za prijeloj u smislu odredbe čl. 336. ZOO-a jer tužiteljeva i tuženikova tražbina nisu istovrsne. Naime, prijeloj je moguć i u slučaju kad tražbine glase na različite valute, s obzirom na to da se radi o tražbinama koje obje glase na novac. Da bi se u tom slučaju na valjan način proveo prijeloj, potrebno je izračunati tražbine u valuti Republike Hrvatske prema zakonu.";

Odluku Vrhovnog suda RH poslovni broj: Revt-177/16 od 28. studenoga 2017. u kojoj je navedeno: "...potraživanje koje tužitelj potražuje u parnici postojalo je u trenutku povrede ugovora (1.029.720,57 kn), pa se radi o uzajamnim tražbinama, radi se o istovrsnim tražbinama jer su obje izražene u novcu, a tražbina tuženika (200.000,00 EUR) je veća od tužiteljeve tražbine..."

¹⁵ ZOO, članak 22. st. 2.

¹⁶ Vidi odluku Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske poslovni broj PŽ-7060/06-5 od 15. veljače 2010.

75.000,00 kn. Osoba B i dalje ima tražbinu prema osobi A u iznosu od 25.000,00 kn sa zateznim kamatama od 2. prosinca 2017. do isplate, a osoba A ima pravo zahtijevati zatezne kamate na iznos od 75.000,00 kn (10.000,00 EUR) od 2. lipnja 2016. do 30. studenoga 2017.

1.3. Dospjelost – obje tražbine koje su predmet prijeboga moraju biti dospjele u trenutku davanja izjave o prijebodu. Ako u trenutku davanja izjave o prijebodu nisu dospjele obje tražbine, nisu ostvarene pretpostavke za prijebod pa izjava o prijebodu neće proizvesti pravne učinke¹⁷. Zahtjev da tražbina one strane koja obavlja prijebod bude dospjela svakako je opravdan, jer vjerovnik nedospjele tražbine ne može osnovano zahtijevati njezino ispunjenje prije dospijeća, pa nema razloga dopustiti mu da prijebodom ostvari ono što ne bi mogao zahtjevom za ispunjenje. Budući da dužnik novčane obveze može obvezu ispuniti i prije ugovorenog roka¹⁸ nema dvojbe da vjerovnik dospjele tražbine može izjaviti prijebod svoje tražbine prema dužnikovoj protutražbini koja još nije dospjela.

1.4. Utuživost – uzajamne tražbine moraju biti takve da se mogu ostvariti i prisilnim (sudskim) putem. Zastarjele tražbine nisu prestale, ali se ne mogu ostvariti prisilnim putem odnosno putem suda ili drugih tijela javne vlasti ako se dužnik pozove na zastaru. Dug se može prebiti sa zastarjelom tražbinom samo ako ona još nije bila zastarjela u času kad su se ostvarile pretpostavke za prijebod¹⁹. Ako je jedna tražbina zastarjela u trenutku nastanka pretpostavki za prijebod, prijebod na temelju izjave neće nastati ako dužnik zastarjele obveze istakne prigovor zastare²⁰. Međutim, ako dužnik zastarjele tražbine ne istakne prigovor zastare izjava će proizvesti pravni učinak.

Dvojba se javlja o pitanju kad je dužnik zastarjele obveze dužan istaknuti prigovor zastare? Zakon nije ograničio rok u kojem dužnik zastarjele obveze mora istaknuti prigovor zastare. Prema načelu savjesnosti i poštenja takav prigovor dužnik zastarjele obveze trebao bi istaknuti odmah nakon što primi izjavu o prijebodu. Ako dužnik zastarjele tražbine ne istakne prigovor zastare po primitku izjave o prijebodu, a nakon toga podnese tužbu radi naplate svoje tražbine koja je bila obuhvaćena izjavom o prijebodu, može li tuženik s uspjehom istaknuti prigovor da je tužiteljeva tražbina prestala prijebodom. Ako bi tužitelj osporio prigovor prestanka njegove tražbine prijebodom uz obrazloženje da je u trenutku ostvarenja pretpostavki za prijebod tuženikova tražbina bila zastarjela može se zaključiti da se tužitelj pozvao na zastaru pa slijedom toga izjava o prijebodu koju je dala druga strana neće proizvesti pravni učinak prijeboda. Slijedom navedenog, vjerovnik tražbine koja nije zastarjela u trenutku ostvarenja pretpostavki za prijebod, mogao bi u parnici radi prisilnog ostvarenja svoje tražbine s uspjehom istaknuti prigovor da u trenutku kada je od druge strane primio

¹⁷ Vidi odluku Visokog trgovačkog suda RH poslovni broj: Pž-100/15 od 7. svibnja 2015.

¹⁸ ZOO, članak 175. st. 1.

¹⁹ ZOO, članak 198. st. 1.; vidi odluku Vrhovnog suda RH poslovni broj: Rev-765/11 od 21. studenoga 2011.

²⁰ ZOO, članak 198. st. 2.

izjavu o prijebou njegovu tražbina nije prestala prijebou zbog zastare tuženikove tražbine.

1.5. Podobnost tražbine za prijebou – najveći broj tražbina je podoban za prijebou (kompenzabilan). Međutim, u određenim slučajevima prijebou nije dopušten iako su formalnopravno ostvarene pretpostavke za prijebou. Razlog isključenja prijebou određenih tražbina leži u zaštiti interesa subjekata obveznog odnosa, ali i trećih osoba. Odredba čl. 200. ZOO-a taksativno navodi slučajeve u kojima prijebou nije dopušten, ali se i nekim drugim zakonima prijebou može isključiti (npr. Zakon o radu).

Prijebou ne može prestati:

- tražbina koja se ne može zaplijeniti – na kojemu predmetu se ne može provesti ovrha propisuje Ovršni zakon²¹, koji ovršeniku (dužniku) osigurava barem minimalnu egzistenciju. Tako je od ovrhe izuzet dio plaće ovršenika, ali se ovrha ne može provesti niti na primanjima s osnove socijalne skrbi, privremene nezaposlenosti, doplatka za djecu, stipendije i pomoći studentima i sličnim primanjima ili naknadama.

- tražbina stvari ili vrijednosti koje su dužniku bile dane na čuvanje ili posudbu, ili koje je dužnik uzeo bespravno ili ih bespravno zadržao – kod ovih slučajeva štite se interesi trećih osoba, odnosno načelo povjerenja koje je svojstveno za ugovor o ostavi i ugovor o posudbi.

- tražbina nastala namjernim prouzročenjem štete – prijebou je isključen radi zaštite morala društva, jer bi u protivnom vjerovnik koji ne može namiriti svoju tražbinu od dužnika mogao s namjerom nanijeti štetu dužniku da bi se ostvarile pretpostavke za prijebou tražbina.

- tražbina naknade štete nanosene oštećenjem zdravlja ili prouzročenjem smrti – riječ je o takvim tražbinama koje nisu kompenzabilne. Šteta koja je nanosena takvim ljudskim dobrima, čija zaštita po shvaćanju zakonodavca opravdava zahtjev oštećenika prema štetniku ili odgovornoj osobi da mu se tražbina namiri, iako i on sam štetniku mora namiriti njegovu tražbinu. Šteta može biti prouzročena i grubom nepažnjom, a ne samo namjerom.

- tražbina koje potječe iz zakonske obveze uzdržavanja – obveza uzdržavanja se mora ostvariti, jer je ona i zakonom propisana kao osobna obveza koja je protivna prijebou. Kad bi davatelj uzdržavanja tražbinu prema primatelju uzdržavanja mogao prebijati s nekom svojom tražbinom prema njemu, egzistencija primatelja uzdržavanja mogla bi biti ugrožena.

Ipak, sudionici obveznog odnosa mogu svoj odnos urediti drukčije nego što je zakonom određeno, ako iz pojedine odredbe zakona ili njezina smisla ne proizlazi što

²¹ Ovršni zakon (Narodne novine broj: 112/12., 25/13., 93/14., 55/16. i 73/17.)

drugo (načelo dispozitivnosti)²². Slijedom toga, vjerovnik tražbine koja je izuzeta od prijeloja može obaviti prijeloj svoje zaštićene tražbine s tražbinom koju dužnik ima prema njemu. Svojom dospjelom tražbinom vjerovnik može raspolagati kako želi, pa nema zapreke da ju i prebije s tražbinom njegovog dužnika prema njemu.

Odredba članka 96. Zakona o radu²³ propisuje da poslodavac ne smije bez suglasnosti radnika svoje potraživanje prema radniku naplatiti uskratom isplate plaće ili nekoga njezina dijela, odnosno uskratom isplate naknade plaće ili dijela naknade plaće. Radnik ne može suglasnost dati prije nastanka potraživanja.

Imovinska tražbina je imovina vjerovnika. Vjerovnik svoju tražbinu može i založiti (npr. najamninu, zakupninu i slično), ali određene tražbine mogu biti zaplijenjene te na njih stavljene i zabrane otuđenja i raspolaganja. Dužnik ne može obaviti prijeloj ako je njegova tražbina dospjela tek pošto je netko treći stavio zabranu na vjerovnikovu tražbinu prema njemu.²⁴ Nakon stavljanja zabrane na vjerovnikovu tražbinu prema dužniku, treća osoba postaje ovlaštenik tražbine čime je nestala uzajamnost kao jedna od pretpostavki za prijeloj. Međutim, ako je dužnikova tražbina dospjela prije nego što je treći stavio zabranu na vjerovniku tražbinu, prijeloj nije zabranjen, što je posljedica pravnih učinaka prijeloja.

2. Uračunavanje prijelojem

Među sudionicima prijeloja može postojati više uzajamnih, istorodnih i dospjelih tražbina koje se mogu prebijati pa može doći do spora koje su tražbine bile predmet određenog prebijanja. Strane koje vrše prijeloj često ne određuju koje tražbine prebijaju. Odredba članka 202. ZOO-a određuje pravila za takvu situaciju te upućuje na primjenu pravila koja vrijede za uračunavanje ispunjenjem (odredbe čl. 171. i 172. ZOO-a).

Primjenjujući navedena pravila uračunavanje prijelojem se obavlja na sljedeći način²⁵:

- u skladu sa sporazumom stranaka,
- ako sporazum ne postoji - red uračunavanja može odrediti strana koja daje jednostranu izjavu o prijeloju u samoj izjavi ili posebnoj ispravi kao privitku izjave o prijeloju,

²² ZOO, članak 11.

²³ Zakon o radu (Narodne novine broj: 93/14. i 127/17.)

²⁴ ZOO, članak 201.

²⁵ Vidi odluku Vrhovnog suda RH poslovni broj: Revt-283/16 od 27. veljače 2018.

- kad dužnik koji obavlja prijeboj nije izjavio koju tražbinu vjerovnika namiruje prijebojem obveze se namiruju redom kako je koja dospjela za ispunjenje (članak 171. stavak 2. ZOO-a),

- ako je više tražbina istovremeno dospjelo, prvo se namiruju one koje su najmanje osigurane, a kad su sve podjednako osigurane, prvo se namiruje tražbina koja je dužniku najotegotnija (članak 171. stavak 3. ZOO-a),

- ako je više tražbina istovremeno dospjelo, a sve su podjednako osigurane i jednako otegotne, namiruju se redom kako su nastale, a ako su istodobno nastale, ono što je dano na ime ispunjenja raspoređuje se na sve obveze razmjerno njihovim iznosima (članak 171. stavak 4. ZOO-a).

IV. PRIJEBOJ NA TEMELJU UGOVORA

Načelo slobodnog uređivanja obveznih odnosa (članak 2. ZOO-a) omogućava sudionicima pravnog prometa slobodno uređivanje obveznih odnosa, ali ih ne mogu uređivati suprotno Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima i moralu društva.

U skladu s navedenim načelom stranke mogu sklopiti ugovor o prebicanju tražbina. Kod ovog načina prebicanja tražbina stranke nisu dužne obaviti prebicanje nego to čine svojom voljom. Kod ovog dobrovoljnog načina prebicanja nema određenih ograničenja koja postoje kod građanskopravnog prijeboja koji nastaje jednostranom izjavom volje. Tako tražbine ne moraju biti istorodne, niti dospjele, a mogu se prebijati i zastarjele tražbine.

Ugovorni oblik prebicanja tražbina se primjenjuje i kad tražbine prebija više sudionika. U tom slučaju riječ je o višestranog (multilateralnoj) kompenzaciji kod koje tražbine nisu uzajamne jer sudjeluje više subjekata tako da svaki od sudionika ne mora biti istodobno i vjerovnik i dužnik ostalih sudionika. Ovaj oblik nastaje suglasnošću volja sudionika prijeboja i bez suglasnosti svih sudionika nema prijeboja.

Kada nastupaju učinci višestranog prijeboja tražbina?

Do 2002. godine učinak višestranog prijeboja je nastupao u trenutku kad je FINA (tadašnji Zavod za platni promet – ZAP) proveo naloge za plaćanje na žiro-računima sudionika prijeboja. Odredba čl. 19. st. 2. Zakona o platnom prometu u zemlji²⁶ je glasila:

Obračun provode ovlaštene organizacije preko svojih obračunskih mjesta za sudionike koji prilože dokaz o jamstvu za pokriće negativne razlike iz obračuna.

²⁶ (Narodne novine broj 27/93)

Namirivanje međusobnih obveza može se obavljati i prijebom (multilateralnom kompenzacijom), koji organizira i provodi ovlaštena organizacija.

Od 2001. godine platni promet su provodile Hrvatska narodna banka i banke²⁷, a ne ZAP ili FINA. Danas je na snazi novi Zakon o platnom prometu.²⁸ Jedan od oblika plaćanja je i obračunsko plaćanje. Obračunsko plaćanje je namira međusobnih novčanih obveza i potraživanja između sudionika bez uporabe novčanih sredstava (članak 15. Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima – Narodne novine broj: 68/18). Obračunsko plaćanje obavlja se kompenzacijom, cesijom, asignacijom, preuzimanjem duga te drugim oblicima međusobnih namira obveza i potraživanja.

Slijedom izloženog, treba zaključiti da učinci višestranog prijebom nastupaju u trenutku koji ugovorne strane odrede u ugovoru, a ako ugovaratelji nisu ništa odredili, višestrani prijebom proizvodi pravne učinke od trenutka sklapanja ugovora, tj. u trenutku kad zadnji sudionik prijebom potpiše ugovor. U trenutku sklapanja ugovora sudionici prijebom su sačinili knjigovodstvenu ispravu na temelju koje mogu u svojim poslovnim knjigama evidentirati poslovni događaj - prijebom tražbina. Hoće li svi sudionici postupiti u skladu sa Zakonom o računovodstvu stvar je njihovog urednog vođenja poslovnih knjiga, ali to nema utjecaj na pravne učinke višestranog prijebom. Ako jedan od sudionika višestranog prijebom ne bi proveo prijebom u poslovnim knjigama čini prekršaj za koji će odgovarati odgovorna osoba u društvu ali i društvo.

V. PRIJEBOJ NA TEMELJU ZAKONA

Zakonski prijebom nastaje po sili zakona čim su se ostvarile određene pretpostavke i neovisno o volji sudionika obveznopravnog odnosa. Hrvatsko zakonodavstvo nije prihvatilo zakonski prijebom već se priklonilo sustavima koji za prijebom zahtijevaju volju najmanje jedne od strana obveznopravnog odnosa. Iznimno je dopušten i „zakonski“ prijebom ali to mora biti propisano posebnim zakonom i za točno određena potraživanja između određenih subjekata.

VI. PRIJEBOJ U PARNIČNOM POSTUPKU

Tuženik u parničnom postupku može isticati kako procesnopravne prigovore tako i materijalnopravne prigovore. Jedan od materijalnopravnih prigovora je isticanje građanskopravnog prijebom (*compensatio civilis*) te prigovor radi prebijanja (*compensatio per judicem*) kao procesni prigovor.

²⁷ Zakona o platnom prometu u zemlji (Narodne novine broj 117/2001. – članak 4.).

²⁸ Narodne novine broj: 66/2018 od 20. srpnja 2018.

1. Prigovor građanskopravnog prijeloja

Tuženik se ovim prigovorom brani u situaciji kad su i tužitelj i tuženik jedan prema drugome imali istovrsne i dospjele tražbine, ali su one prestale prijelojem međusobnih tražbina, odnosno ako su tražbine bile različite po visini prestale su u dijelu do zajedničke visine tražbina, čime su prestala i ovlaštenja i obveze obiju stranaka. Takvim prigovorom tuženik tvrdi da je tužiteljeva tražbina nastala i postojala, ali da je naknadno prestala zbog postojanja tuženikove tražbine prema tužitelju i izjavljenog prijeloja međusobnih tražbina.

Ako tužitelj ospori tuženikovu tvrdnju o prestanku tražbine prijelojem, na tuženiku je teret dokazivanja svoje tvrdnje.²⁹ Tuženik će morati dokazati da je njegova tražbina prema tužitelju nastala, da su bile ostvarene zakonom propisane pretpostavke za prijeloj i da je tužitelju dao izjavu o prijeloju.

Tuženik može prigovorom istaknuti i da je njegova tražbina prestala jer su stranke sklopile ugovor o prebijanju tražbina ili da je prestala sklapanjem ugovora o višestranom prijeloju, što će također morati dokazati tuženik.

U tim slučajevima tuženik osporava osnovanost tužbenog zahtjeva tvrdnjom da je tužiteljeva tražbina prestala građanskopravnim prijelojem, ne ističe nikakav svoj zahtjev, jer tvrdi da je i njegova tražbina prestala, pa će sud izrekom presude odlučiti samo o tužbenom zahtjevu.

Ako je tuženik uspio dokazati svoje tvrdnje o postojanju svoje tražbine prema tužitelju i prestanku uzajamnih tražbina prebijanjem, sud će donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev, a ako tuženik nije uspio dokazati svoje tvrdnje sud će donijeti presudu kojom prihvaća tužbeni zahtjev. U izreci presude sud ne odlučuje o tuženikovom prigovoru, ocjena osnovanosti njegova prigovora dio je obrazloženja presude.³⁰

Budući da pravomoćna postaje samo izreka presude samo će odluka o tužbenom zahtjevu postati pravomoćna, a ne i stavovi suda o prigovorima tuženika izneseni u obrazloženju presude.³¹ To znači da bi, ako tužbeni zahtjev bude odbijen zbog utvrđenja da je tuženikov prigovor prijeloja osnovan, tuženik mogao pokrenuti parnicu, sada kao tužitelj, s tužbenim zahtjevom protiv ranijeg tužitelja, sada kao tuženika, za isplatu one svoje tražbine za koju je s uspjehom tvrdio da je prebijena s protutražbinom tamošnjeg tužitelja. Međutim, bez obzira na to što se ne može pozvati na pravomoćnost presude donesene po njegovoj tužbi, u toj bi se parnici raniji tužitelj

²⁹ Čl. 219. st. 1. ZPP

³⁰ VTS RH, Pž-8125/04 od 11. srpnja 2007.

³¹ Triva-Dika, Građansko parnično procesno pravo, sedmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine d.d., Zagreb, 2004., str. 644.

mogao braniti jednakim prigovorom već nastupjelog prebijanja. S druge strane, ako tužbeni zahtjev bude prihvaćen tuženik bi mogao pokrenuti parnicu radi isplate svoje tražbine za koju u prethodnoj parnici nije uspio dokazati njeno postojanje ili da je došlo do prijebaja njegove tražbine s tražbinom tužitelja u ranijoj parnici.

Postavlja se pitanje može li tuženik u tijeku parničnog postupka dati izjavu o prijebaju s jednakim pravnim učincima kao i kad je izjava o prijebaju dana prije pokretanja parnice. Smatramo da tuženik uvijek može dati izjavu o prijebaju pa i u tijeku parničnog postupka, izjavom na ročištu ili izvan ročišta, kao i podneskom upućenom sudu i protivnoj stranci, o čemu se izjasnila i sudska praksa.³²

U sudskoj praksi je primijećeno da stranke često ističu prigovor prijebaja na nerazumljiv način, nedovoljno jasno, neodređeno i neprecizno, tako da postoje poteškoće u razumijevanju je li istaknut građanskopravni prigovor prijebaja ili procesnopravni prigovor radi prebijanja. U takvim je situacijama odlučna uloga suda, jer da bi mogao pravilno usmjeriti postupak i donijeti zakonitu odluku mora stranku upozoriti na uočene nedostatke istaknutog prigovora i na njegovu nepodobnost za raspravljanje te postavljanjem pitanja razjasniti o kojoj je vrsti prigovora riječ, jer o vrsti prigovora ovisi koje će se činjenice važne za donošenje odluke dokazivati i kakvu će odluku donijeti. Ako sud pogrešno kvalificira tuženikov prigovor to će dovesti do nepravilne i nezakonite odluke.³³

Strana koja je dala izjavu o prijebaju može imati pravni interes za podnošenje tužbe na utvrđenje iz čl. 187. ZPP-a kojom će tražiti utvrđenje prestanka uzajamnih tražbina stranaka prijebajem. Ovakvim zahtjevom zapravo se traži utvrđenje da određeni pravni odnos među strankama više ne postoji. Ako sud prihvati tužbeni zahtjev i utvrdi da su tražbine stranaka prebijene i nadalje su tražbine prestale građanskopravnim prijebajem.³⁴

Premda će tvrdnju o nastupjelom građanskopravnom prijebaju u pravilu isticati tuženik, nije isključeno da i tužitelj izjavi da je došlo do prijebaja međusobnih tražbina, što bi sud trebao uzeti u obzir kod odlučivanja o tužbenom zahtjevu prema pravilima o priznanju činjenica.³⁵ Tužitelj može već u tužbi navesti obračun svoje tražbine i tuženikove protutražbine koje su prebijene i tužbenim zahtjevom zahtijevati isplatu neprebijenog viška svoje tražbine, međutim, ako bi unatoč tome zahtijevao isplatu cijele svoje tražbine osnovanost tužbenog zahtjeva u cijelom iznosu utužene

³² VS RH, Rev-1013/13 od 15. travnja 2014., u kojoj je navedeno: „Kada su ispunjene te pretpostavke traži se još da jedna strana izjavi drugoj da vrši prijebaj (čl.337. st.1. ZOO), a takva izjava je i prema nalaženju ovog suda sadržana u podnesku tužitelja od 6. rujna 2005. Pri tome treba reći da tužitelj, istina, nije istakao procesnopravni prigovor radi prebijanja, nego materijalnopravni prigovor prijebaja. Sama njegova izjava u podnesku od 6. rujna 2005. imala je za učinak prestanak međusobnih potraživanja do iznosa od 2009.084,36 kn i to unatrag (računajući od izjave) onog časa kad su se stekli uvjeti za to (čl. 337. st. 2. ZOO).“; VS RH, Revt-99/18 od 9. siječnja 2019.

³³ VS RH, Rev-x 995/11 od 14. listopada 2014. u kojoj je navedeno: “Međutim, u ovoj parnici prvotuženica nije istakla prigovor radi prijebaja kako se pogrešno navodi u obrazloženju pobijane presude nego materijalnopravni prigovor prijebaja.“

³⁴ Tako i dr. sc. I.Grbín: Prijebaj, Hrvatska pravna revija 2/2002

³⁵ Čl. 221. st. 1. i 2. ZPP

tražbine ne proizlazi već i samih činjenica navedenih u tužbi. U tom slučaju sud ne bi mogao donijeti ni presudu zbog ogluhe odnosno zbog izostanka upravo zato što osnovanost tužbenog zahtjeva ne proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi.³⁶

Prigovor građanskopravnog prijebija, kao materijalnopravni prigovor, mogao bi se isticati i nakon donošenja rješenja o zaključenju prethodnog postupka, ali se radi njegova opravdanja ne mogu iznositi nove činjenice niti se mogu predlagati novi dokazi, osim ako ih tuženik nije mogao bez svoje krivnje iznijeti, odnosno predložiti prije zaključenja prethodnog postupka,³⁷ a ako nije istaknut tijekom prvostupanjskoga postupka stranka ga ne može iznijeti u žalbi, jer riječ je o prigovoru na koji sud ne pazi po službenoj dužnosti.³⁸

2. Prigovor radi prebijanja

Prigovor radi prebijanja je procesnopravni prigovor reguliran procesnim pravom.³⁹ Ističući taj prigovor tuženik ne tvrdi da je tužiteljeva tražbina postojala i prestala građanskopravnim izvanprocesnim prijebijem, nego ističe postojanje svoje tražbine i zahtjeva od suda da presudom izvrši prijebij uzajamnih tražbina. Zakonski termin prigovor radi prebijanja (čl. 333. st. 3.) i potraživanje istaknuto radi prebijanja (čl. 338. st. 3.) govori o tome da se prigovor ističe u svrhu prebijanja, do kojega tek treba doći odlukom suda. On je u pravilu uvjetni, nesamostalni prigovor, ovisan o istaknutom tužbenom zahtjevu jer će sud o njemu odlučiti samo ako meritorno odluči o tužbenom zahtjevu. To je parnična radnja koja nema materijalnopravni učinak, za razliku od građanskopravnog prijebija, može se i opozvati. Ako postupak bude završen odbacivanjem tužbe ili povlačenjem tužbe istaknuti prigovor radi prebijanja gubi svoj učinak.

Tuženik i prigovor radi prebijanja može istaknuti tako da ne osporava postojanje tužiteljeve tražbine, ali se poziva na postojanje svoje još nekompenzirane tražbine u svrhu prebijanja tih dviju tražbina u parnici, kada je taj prigovor podnesen bezuvjetno. U takvoj situaciji kad postojanje tužiteljeve tražbine nije sporno sud neće izvoditi dokaze radi utvrđenja te činjenice,⁴⁰ nego samo dokaze radi utvrđenja činjenice postojanja tuženikove tražbine. Pri tome je potrebno da je iz tuženikova prigovora sasvim jasno da ne osporava postojanje tužiteljeve tražbine, jer isticanje procesnopravnog prigovora radi prebijanja samo po sebi ne znači da je tim prigovorom tuženik priznao postojanje tužiteljeve tražbine. Kad tuženik prizna postojanje tužiteljeve tražbine, a istovremeno i on ima kompenzabilnu, ali još nekompenziranu, tražbinu prema tužitelju o njegovoj dispoziciji ovisi hoće li se

³⁶ Čl. 331.b st. 1. t. 2.; 332. st. 1. t. 3. ZPP

³⁷ Čl. 288.a st. 6. ZPP

³⁸ Čl. 352. st. 2. ZPP

³⁹ Čl. 338. st. 3.; 333. st. 3.; 352. st. 2. ZPP

⁴⁰ Čl. 221. st. 1. ZPP

poslužiti procesnim prigovorom radi prebijanja ili će dati građanskopravnu konstitutivnu izjavu o prijeboju.

Najčešći slučaj u sudskoj praksi je isticanje prigovora radi prebijanja osporavanjem tužiteljeve tražbine, a prigovor se ističe tek eventualno (uvjetno), samo ako sud utvrdi postojanje tužiteljeve tražbine odnosno osnovanost tužbenog zahtjeva.

Prigovor radi prebijanja mora biti istaknut tako da nema nikakve dvojbe da je istaknut, samo navođenje činjenice da i tuženik ima tražbinu prema tužitelju ne znači da se radi o takvom prigovoru. Prigovor radi prebijanja mora biti kvantitativno određen i naznačena osnova tuženikove tražbine, jer se u protivnom po njemu ne može postupati.⁴¹

Kod prigovora radi prebijanja obje tražbine i dalje postoje, prigovor nema konstitutivni značaj, tražbine ne prestaju isticanjem prigovora, nego je prigovor osnova za prebijanje konstitutivnom odlukom suda, no do prebijanja dolazi tek kad odluka o prebijanju postane pravomoćna.

Međutim, učinak prebijanja uzajamnih tražbina konstitutivnom odlukom suda nastupa od trenutka kad su se tražbine realno susrele (*ex tunc*), kad su se ispunile pretpostavke za prestanak tražbina prijebojem.⁴² Presuda ima retroaktivni učinak analogno učinku građanskopravne izjave o prijeboju. Stav o ovakvom učinku prijebojne odluke suda prevladavajući je u doktrini i sudskoj praksi.⁴³ Takav je učinak bitan radi sporedne tražbine zateznih kamata na iznos za koji su tražbine prebijene, jer ako je tužiteljeva tražbina dospjela prije tuženikove, tužitelj ima pravo na zatezne kamate od dana dospijeća do dana kad su se tražbine susrele.⁴⁴ Ako je sud propustio odlučiti o zateznim kamata o kojima je morao odlučiti presudom kao o sporednom zahtjevu,⁴⁵ tužitelj bi mogao u roku od 15 dana od dana primitka presude predložiti sudu da presudu dopuni,⁴⁶ a ako bi tužitelj propustio podnijeti prijedlog za donošenje dopunske presude, smatrat će se da je tužba u tom dijelu povučena.⁴⁷ Također, ako bi tužitelj podnio žalbu, u kojoj bi kao razlog pobijanja presude naveo bitnu povredu odredaba postupka jer sud nije odlučio o svim zahtjevima o kojima je

⁴¹ VS RH, Rev-3027/90 od 23. svibnja 1991. u kojoj je navedeno: „*Za samu opstojnost prigovora o prebijanju potrebno je da je određeno navedeno što se stavlja u prijeboj utuženog potraživanja i da na nesumnjiv način bude u tom pogledu istaknut zahtjev - prigovor radi prebijanja, jer bez tako opredijeljene procesne radnje nema niti prigovora prebijanja, pa stoga niti obveze suda da postupa u tom pravcu.*“

⁴² Čl. 196. st. 2. ZOO

⁴³ Tako: M.Dika: Građansko parnično pravo, Tužba, VI. knjiga, Narodne novine d.d., Zagreb, 2009., str. 438., 439.; S.Marušić: Prebijanje potraživanja u parnici odlukom suda, Pravo u gospodarstvu 3/2002

⁴⁴ VTS RH, Pž-3999/04 od 19. veljače 2007.

⁴⁵ Čl. 325. st. 1. ZPP

⁴⁶ Čl. 339. st. 1. ZPP

⁴⁷ Čl. 339. st. 2. ZPP

bio dužan odlučiti, takvu žalbu treba smatrati prijedlogom za donošenje dopunske presude.⁴⁸

Prigovor radi prebijanja može se istaknuti na pripremnom ročištu do donošenja rješenja o zaključenju prethodnog postupka,⁴⁹ a ako do tada nije iznesen ne može se iznijeti u žalbi.⁵⁰

3. Osnovne razlike građanskopravnog prigovora prijeboja i prigovora radi prebijanja

Različita pravna priroda građanskopravnog prijeboja i procesnopravnog prigovora radi prebijanja očituje se u tome što je bit prigovora građanskopravnog prijeboja negiranje postojanja uzajamnih tražbina, a kod procesnopravnog prigovora tražbine i nakon istaknutog prigovora još uvijek postoje, među njima još nije došlo do prijeboja, on će nastupiti pravomoćnošću odluke suda.

Bitna razlika je i u načinu odlučivanja u povodu tih prigovora. O osnovanosti prigovora građanskopravnog prijeboja sud se izjašnjava u obrazloženju presude, a u povodu prigovora radi prebijanja sud je, ako se ispune pretpostavke za odlučivanje o tom prigovoru, obvezan u izreci presude utvrditi postojanje ili nepostojanje tražbine istaknute radi prebijanja te takva odluka postaje pravomoćna (čl. 338. st. 3. i 333. st. 2. ZPP).

Zbog razlika u njihovoj pravnoj prirodi i njihovom sadržaju tuženik se u parnici ne može braniti isticanjem i jednog i drugog prigovora s obzirom na to da se oni međusobno isključuju.

4. Djelomična presuda u povodu prigovora radi prebijanja

Ako je tuženik istaknuo prigovor radi prebijanja svoje tražbine na način da je priznao postojanje utužene tražbine, a uz to je tužiteljeva tražbina veća od tuženikove tražbine istaknute radi prebijanja nema dvojbe da bi sud ne samo mogao nego bi bio dužan donijeti djelomičnu presudu za dio tužbenog zahtjeva za iznos tražbine koji prelazi tuženikovu tražbinu, jer je taj dio zahtjeva sazrio za odlučivanje.⁵¹

Međutim, kako se u praksi prigovor radi prebijanja u pravilu ističe kao uvjetan prigovor, samo za slučaj ako sud utvrdi da postoji tražbina istaknuta u

⁴⁸ Čl. 341. st. 2. ZPP

⁴⁹ Čl. 288.a st. 6. ZPP

⁵⁰ Čl. 352. st. 2. ZPP

⁵¹ Čl. 329. st. 2. ZPP

kondemnatornom tužbenom zahtjevu, kada tuženik traži da sud utvrdi postojanje i njegove protutražbine te da ih konstitutivnom odlukom prebije i odbije tužbeni zahtjev, kao sporno u doktrini se pojavilo pitanje može li se i u takvoj situaciji donijeti djelomična presuda kojom bi se prihvatio tužbeni zahtjev koji je sazio za odluku prije no što su sazrjeli uvjeti za donošenje odluke o istaknutom prigovoru radi prebijanja.

Sud bi mogao donijeti djelomičnu presudu za onaj iznos tražbine tužbenog zahtjeva koji je veći od tuženikove protutražbine istaknute prigovorom radi prebijanja, ako bi ocijenio da je tužbeni zahtjev sazio za odlučivanje (npr. ako je tužitelj podnio tužbu radi isplate iznosa od 100.000,00 kn, a tuženik istaknuo prigovor radi prebijanja protutražbine u iznosu od 10.000,00 kn, djelomičnu presudu o tužbenom zahtjevu mogao bi donijeti za 90.000,00 kn).

Međutim, može li se donijeti djelomična presuda o preostaloj razlici utužene tražbine odnosno ako su tražbina i protutražbina iste visine?

Prema jednom stajalištu, to bi bilo moguće s tim da ako bi sud donio djelomičnu presudu o tužbenom zahtjevu, u nastavku parnice bi tuženik prigovor radi prebijanja morao preobraziti u formu tužbe, međutim, za ovakvo postupanje nema nikakvog uporišta u zakonu. Štoviše, kako tuženik protutužbu (kao i prigovor radi prebijanja) može podnijeti samo do zaključenja prethodnog postupka⁵² takvo postupanje bilo bi u izričitoj suprotnosti sa zakonom. Kao argumenti se ističu potreba za efikasnošću procesnog sustava, zaštita interesa tužitelja za pružanjem brze i učinkovite zaštite, sprječavanje odugovlačenja postupka isticanjem sumnjivih prijebojnih prigovora, nepostojanje razloga za favoriziranje tuženika samo zato što je svoju kompenzabilnu tražbinu istaknuo u obliku prigovora, a ne samostalnog protutužbenog zahtjeva.

Prema drugom stajalištu, koje je prevladavajuće u doktrini i u sudskoj praksi, takva mogućnost nije predviđena zakonom pa se u takvoj situaciji ne bi mogla donijeti ni djelomična presuda. Djelomičnom presudom odlučuje se o jednom od više istaknutih samostalnih zahtjeva ili dijelu jednog samostalnog zahtjeva, a prigovor radi prebijanja nije samostalan zahtjev, nego uvjetan i ovisan o istaknutom tužbenom zahtjevu, on bez tužbenog zahtjeva ne egzistira. O prigovoru radi prebijanja ne može se voditi poseban postupak, što je pretpostavka za donošenje djelomične presude.

S obzirom na to da tuženik može isti učinak postići isticanjem prigovora građanskopravnog prijeboja u povodu kojega bi sud morao provesti postupak dokazivanja radi utvrđenja postoji li protutražbina tuženika i jesu li se ispunile pretpostavke za prestanak tražbina prijebojem, a u toj situaciji nema dvojbe da sud ne bi mogao donijeti djelomičnu presudu, pitanje je koji bi razlog opravdavao tu mogućnost u povodu prigovora radi prebijanja.

⁵² Čl. 189. st. 1. ZPP

Osim toga, ako se stranke nalaze u međusobnom odnosu u kojemu su jedna drugoj i vjerovnik i dužnik interes je obiju stranaka u jednom postupku riješiti međusobni odnos pa nema favoriziranja bilo koje stranke. Na taj način izbjegava se vođenje više postupaka, smanjuju se troškovi, sukladno je načelu ekonomičnosti.

Predmnjevajući da je sud ipak odlučio presudom o tužbenom zahtjevu koji je prihvatio, a nije odlučio o prigovoru radi prebijanja, ne preostaje ništa drugo nego utvrditi da je tuženik odustao od prigovora radi prebijanja pod uvjetom da se nije žalio na takvu presudu. Naime, ako tuženik nije podnio žalbu protiv presude kojom je odlučeno samo o tužbenom zahtjevu niti je tražio donošenje dopunske odluke ima se smatrati da je tuženik odustao od prigovora radi prebijanja. Ako je tuženik podnio žalbu protiv presude kojom je odlučeno samo o tužbenom zahtjevu, a ne i o prigovoru radi prebijanja, počinjena je bitna povreda odredaba postupka pa će drugostupanjski sud ukinuti pobijanu presudu.⁵³

5. Odlučivanje u povodu prigovora radi prebijanja

Ako je prigovor radi prebijanja istaknut kao uvjetni prigovor, što je pravilo, o njemu će sud odlučivati tek nakon što utvrdi da tužiteljeva tražbina postoji, pa i onda ako je tuženikova protutražbina nesporna.

Ako sud utvrdi postojanje tužiteljeve tražbine o postojanju tuženikove protutražbine odlučivat će samo do iznosa do kojega je utvrđena tužiteljeva tražbina, što proizlazi iz svrhe toga prigovora kojemu je cilj prebijanje utužene tražbine s tuženikovom protutražbinom i odbijanje tužbenog zahtjeva. Riječ je o defanzivnom prigovoru koji nije istaknut u obliku samostalnog zahtjeva i o njemu sud može odlučivati samo u granicama tužiteljeva tužbenog zahtjeva.

Ako je tuženik prigovorom radi prebijanja istaknuo tražbinu koja je veća od tužiteljeve tražbine, sud ne bi mogao odlukom utvrditi postojanje tuženikove tražbine u većem iznosu od tužiteljeve utvrđene tražbine, te nakon obavljenog prebijanja naložiti tužitelju plaćanje neprebijene razlike tuženiku, jer tuženik to nije ni zatražio, što bi bilo moguće samo da je podnio kompenzabilnu protutužbu. U takvoj situaciji sud bi mogao za višak tuženikove tražbine koji prelazi tužiteljevu tražbinu odbaciti tuženikov prigovor radi prebijanja kao nedopušten.

⁵³ VS RH, Rev-x 1048/10 od 29. lipnja 2011. u kojoj je navedeno: „Obzirom na pravnu prirodu prigovora radi prebijanja, prema kojoj tražbine stranaka egzistiraju do konstitutivne odluke suda kojom se vrši prijebaj, nužno je presudom istovremeno utvrditi postojanje ili nepostojanje tražbine po tužbenom zahtjevu i tražbine istaknute prigovorom radi prebijanja, te ovisno o tim utvrđenjima, eventualno, konstitutivnom odlukom izvršiti prijebaj. Stoga je drugostupanjski sud, koji je pošavši od zaključka da je pobijanom prvostupanjskom odlukom pogrešno primijenjena odredba čl. 338. st. 3. ZPP, jer o postojanju tražbine istaknute radi prebijanja nije odlučeno presudom već rješenjem, trebao osim prvostupanjskog rješenja, ukinuti u cijelosti i prvostupanjsku presudu u dijelu kojim je tužbeni zahtjev prihvaćen čime bi omogućio pravilnu primjenu odredbe čl. 338. st. 3. ZPP.“

Ako je sud, protivno tome, ipak utvrdio tuženikovu tražbinu preko iznosa tužiteljeve tražbine, postavilo se pitanje hoće li presuda, ako nije pobijana žalbom, postati pravomoćna i u dijelu utvrđenja tuženikove tražbine preko iznosa tužiteljeve utvrđene tražbine.

O pitanju do kojeg iznosa odluka suda o prigovoru radi prebijanja postaje pravomoćna u doktrini također postoje različita stajališta. Odredbom čl. 333. st. 3. ZPP-a propisano je samo da odluka suda o postojanju ili nepostojanju tražbine istaknute prigovorom radi prebijanja postaje pravomoćna, bez određenja do kojega iznosa odluka o tuženikovoј tražbini postaje pravomoćna. Ističe se da se pravomoćnost te odluke ne odnosi na cijeli iznos tuženikove tražbine jer tuženik svoj prigovor radi prebijanja ne iznosi u obliku samostalnog tužbenog zahtjeva pa se pravomoćnost presude o postojanju te tražbine ne može odnositi na višak koji premašuje granice tužbenog zahtjeva. Za ostvarenje viška tuženik bi morao pokrenuti samostalnu parnicu ili svoj tužbeni zahtjev istaknuti u vidu protutužbe.⁵⁴ Ovo stajalište slijedi procesnu teoriju o prebijanju u parnici.

Međutim, navodi se i da ako bi sud, ipak, utvrdio tuženikovu protutražbinu u cijelosti i preko iznosa utužene tražbine, trebalo bi uzeti da bi presuda koja bi sadržavala takvo utvrđenje mogla postati pravomoćna i u dijelu kojim bi se utvrdio „višak“ protutražbine tuženika u cijelosti, ako se ne bi pobijala zbog prekoračenja zahtjeva sadržanog u prigovoru radi prebijanja (čl. 354. st. 2. t. 12. ZPP-a).⁵⁵ Ako bi se prihvatio ovaj stav tada bi i slučaju kad je sud utvrdio da tuženikova tražbina ne postoji a ona prelazi iznos tužiteljeve tražbine presuda postala pravomoćna i u dijelu utvrđenja nepostojanja tuženikove tražbine u iznosu koji prelazi iznos tužiteljeve tražbine. Stoga tuženik više ne bi mogao u novoj parnici ostvarivati zahtjev za taj višak protutražbine jer je već pravomoćno utvrđeno da ona ne postoji.

No, na temelju takve odluke tuženik ne bi mogao ostvariti taj višak svoje tražbine u ovršnom postupku, jer nema kondemnatornu presudu pa bi morao pokrenuti novu parnicu s kondemnatornim tužbenim zahtjevom za isplatu već utvrđene tražbine u povodu prigovora radi prebijanja u ranijoj parnici.

6. Učinak prigovora radi prebijanja na zastaru

Odredbom čl. 241. ZOO-a propisano je da se zastara prekida podnošenjem tužbe i svakom drugom vjerovnikovom radnjom poduzetom protiv dužnika pred

⁵⁴ Triva-Dika: Građansko parnično procesno pravo, op.cit., str. 437.; Također se navodi da je isticanje prigovora tuženika radi prebijanja u parnici specifičan vid ostvarenja samostalnog zahtjeva u granicama tužiteljeva zahtjeva. Tuženik bi svoj zahtjev mogao samostalno ostvarivati u posebnoj parnici ili u protutužbi. Odluka o prigovoru postaje pravomoćna u granicama zahtjeva protiv kojega je prigovor istaknut. Stav suda o višku tuženikovog prava koje prelazi granice tužiteljevog zahtjeva ne može postati pravomoćan, pa tuženik taj višak može ostvarivati isticanjem samostalnog tužbenog zahtjeva. (str. 644.)

⁵⁵ Dika: Građansko parnično pravo, Tužba, op. cit., str. 436.

sudom ili drugim nadležnim tijelom radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarivanja tražbine. Radi se o prekidu zastare do koje dolazi radnjom poduzetom od vjerovnika.

Podnošenjem prigovora radi prebijanja tuženik je jasno iskazao namjeru ostvarivanja svoje tražbine. Stoga isticanje prigovora radi prebijanja ima značenje vjerovnikove radnje poduzete protiv dužnika radi ostvarivanja njegove tražbine kojom dolazi do materijalnopravnog učinka prekida zastare tuženikove tražbine prema tužitelju.

Međutim, kad je prekid zastare nastao zbog isticanja prigovora radi prebijanja u sporu zastara počinje teći iznova od dana kad je spor okončan ili završen na neki drugi način (čl. 245. st. 3. ZOO-a), a ako sud konstitutivnom odlukom prebije uzajamne tražbine pravomoćnošću presude u dijelu u kojem su prebijene obje su tražbine prestale pa je u tom slučaju otpala i mogućnost prekida zastare samim prestankom te tražbine. Stoga do prekida zastare zbog isticanja prigovora radi prebijanja može doći samo ako je istaknuta protutražbina nekompensabilna.

Postavlja se pitanje je li došlo do prekida zastare u odnosu na tužnikovu tražbinu istaknutu prigovorom radi prebijanja ako tužbeni zahtjev bude odbijen ili tužba odbačena ili povučena. S obzirom na pravilo iz odredbe čl. 242. ZOO-a prema kojemu se smatra da prekid zastare nije nastupio ako vjerovnik odustane od tužbe ili radnje koju je poduzeo ili ako vjerovnikova tužba bude odbačena ili zahtjev bude odbijen, ako tuženik opozove prigovor radi prebijanja neće doći do prekida zastarijevanja, kao ni ako sud utvrdi nepostojanje njegove tražbine.

Postoje i iznimke od ovoga pravila predviđene čl. 243. ZOO-a, pa ako bi tuženik u roku od tri mjeseca od dana pravomoćnosti odluke kojom je odbijen tužbeni zahtjev protivne strane ili tužba protivne strane odbačena, ili ako bi njegov prigovor radi prebijanja bio odbačen iz razloga koji se ne tiču biti stvari, podnio tužbu radi ostvarivanja svoje tražbine, u tom slučaju računalo bi se da je zastara za njegovu tražbinu prekinuta isticanjem prigovora radi prebijanja.

7. Prigovor radi prebijanja i litispendencija

Budući da prigovor radi prebijanja ima značenje zahtjeva o kojemu sud mora meritorno odlučiti,⁵⁶ a njime se na specifičan način ostvaruju isti učinci kao i tužbenim zahtjevom, njegovim isticanjem, bilo u podnesku ili na ročištu te dostavom odnosno obavještanjem tužitelja o prigovoru, dolazi do litispendencije.⁵⁷ Zato tuženik ne može zahtijevati od tužitelja ispunjenje jedne tražbine dva puta, jednom tužbenim ili protutužbenim zahtjevom, a drugi put u povodu prigovora radi prebijanja.

⁵⁶ Čl. 338. st. 3. ZPP

⁵⁷ Čl. 194. st. 1. i 2. ZPP

Ako se o tuženikovoju tražbini već vodi druga samostalna parnica između istih stranaka pa tuženik o toj tražbini istakne prigovor radi prebijanja takav je prigovor nedopušten jer bi parnica koja se već vodi imala značenje procesne smetnje za isticanje prigovora radi prebijanja (*arg. ex. čl. 194. st. 3. ZPP-a*) pa bi prigovor trebalo odbaciti.

Jednako tako ako je u nekoj parnici istaknut prigovor radi prebijanja ne bi se o toj tražbini mogla pokrenuti druga parnica među istim strankama.⁵⁸

Ne može se jedna tražbina isticati prigovorom radi prebijanja u dvije različite parnice pa bi i u takvoj situaciji prigovor trebalo odbaciti.

Ako je tuženik za istu tražbinu istaknuo prigovor radi prebijanja i protutužbu, također vrijede pravila o litispendenciji. Sud bi trebao prigovor radi prebijanja odbaciti kao nedopušten, jer je protutužba sveobuhvatnije pravno sredstvo koje u sebi sadrži i zahtjev za prijebom kompenzabilnih tražbina. No, tuženik može istaknuti prigovor radi prebijanja svoje tražbine do visine tužiteljeve utužene tražbine, a ako je tuženikova tražbina veća od tužiteljeve za razliku koja prelazi visinu tužiteljeve tražbine tuženik može podnijeti protutužbu.

Međutim, s obzirom na to da se prigovor radi prebijanja u pravilu ističe pod rezolutivnim uvjetom, tužbu u kojoj bi bio istaknut zahtjev koji bi bio identičan ili bi se sadržajno isključivao sa zahtjevom za utvrđenje tuženikove protutražbine iz prigovora radi prebijanja ne bi trebalo odbaciti dok se ne riješi procesna sudbina tog prigovora.⁵⁹

8. Prigovor radi prebijanja tražbine utvrđene pravomoćnom odlukom

Ako tuženik ima tražbinu prema tužitelju koja je već utvrđena pravomoćnom odlukom donesenom u sporu između istih stranaka, ali ju još nije naplatio i za takvu tražbinu tuženik može tužitelju u tijeku parnice izjaviti jednostrani prijebom, ako priznaje postojanje tužiteljeve tražbine.

Ako tuženik osporava tužiteljevu tražbinu, a ima protutražbinu prema tužitelju koja je već utvrđena pravomoćnom presudom, sudskom nagodbom ili odlukom nekog

⁵⁸ VS RH, Revr-1364/12 od 18. rujna 2012. u kojoj je navedeno: „*Osnovano smatraju nižestupanjski sudovi da se isticanje prigovora radi prebijanja mora tretirati kao i isticanje tužbenog zahtjeva, te se u odnosu na tako istaknuti prigovor primjenjuju pravila o litispendenciji.*“

⁵⁹ Dika: Građansko parnično pravo, Tužba, op. cit., str. 434.

drugog tijela, tuženik za takvu tražbinu može istaknuti prigovor radi prebijanja, a da ne postoji negativna procesna pretpostavka pravomoćno presuđene stvari.⁶⁰

Naime, u takvoj situaciji sud ne smije u izreci ponovno utvrđivati postojanje tuženikove tražbine, jer bi ponovno sudio o istome, nego će se ograničiti na utvrđenje postojanja tužiteljeve tražbine, prebiti je s prethodno pravomoćno utvrđenom tuženikovom protutražbinom i ako postoji razlika dosuditi je tužitelju, a odbiti zahtjev u prebijenom dijelu tražbine.

Primjer broj 3.

I. Utvrđuje se da postoji tražbina tužitelja prema tuženiku u iznosu od 10.000,00 kn sa zateznim kamatama od 1. lipnja 2016. do isplate koje se obračunavaju po stopi od 10,05% godišnje.

II. Tražbina tužitelja iz točke I. izreke ove presude i tuženikova tražbina utvrđena pravomoćnom presudom Trgovačkog suda u Rijeci poslovni broj P-1111/11 od 1. rujna 2017. u iznosu od 8.000,00 kn sa zateznim kamatama po stopi od 10,05% godišnje od 1. svibnja 2016. do isplate prebijaju se u iznosu od 8.000,00 kn te u dijelu zateznih kamata.

III. Nalaže se tuženiku u roku od osam dana platiti tužitelju iznos od 2.000,00 kn sa zateznim kamatama od 1. lipnja 2016. do isplate koje se obračunavaju po stopi od 10,05% godišnje.

IV. Odbija se kao neosnovan dio tužbenog zahtjeva za isplatu iznosa od 8.000,00 kn sa zateznim kamatama.

V. Odluka o troškovima postupka.

9. Odluke suda u povodu prigovora radi prebijanja u parnici pokrenutoj tužbom

Ako je tuženik istaknuo prigovor radi prebijanja sud će donijeti odluku koja će u izreci sadržavati određene dispozicije, ovisno o utvrđenjima o osnovanosti zahtjeva odnosno prigovora.

I. Ako je sud utvrdio **osnovanost tužbenog zahtjeva**, a **neosnovanost tuženikove** tražbine istaknute radi prebijanja, presuda će u izreci sadržavati:

1. prihvaćanje kondemnatornog tužbenog zahtjeva

⁶⁰ VSRH, Revt-91/13 od 25. veljače 2014. u kojoj je navedeno: „U ovoj je parnici tuženik-protutužitelj stavio u prijeboj tražbinu utvrđenu pravomoćnom sudskom odlukom, za što nema procesnih zapreka.“

2. utvrđenje nepostojanja tuženikove tražbine istaknute radi prebijanja (do visine utužene tražbine tužitelja)

II. Ako je sud utvrdio da **tužbeni zahtjev nije osnovan**

Sud će presudom odbiti tužbeni zahtjev, a neće odlučivati o tuženikovu prigovoru radi prebijanja, jer tuženik nije istaknuo zahtjev za ostvarenje svoje tražbine u obliku samostalnog tužbenog zahtjeva, nego uvjetno, u svrhu prebijanja tuženikove tražbine s tužiteljevom, ako se utvrdi postojanje tužiteljeve tražbine. Prigovor bi tada *ex tunc* postao procesnopravno irelevantan.⁶¹ Jednako i ako bi tužba bila odbačena ili povučena.

III. Ako je sud utvrdio **osnovanost tužiteljeve tražbine i osnovanost tuženikove tražbine** istaknute radi prebijanja, presuda će u izreci sadržavati sljedeće dispozicije:

1. utvrđenje postojanja tužiteljeve tražbine, glavne i sporedne
2. utvrđenje postojanja tuženikove tražbine, glavne i sporedne (do visine utužene tužiteljeve tražbine)⁶²
3. prebijanje utvrđenih tražbina
4. kondemnatornu odluku kojom se nalaže tuženiku platiti tužitelju dio tražbine koji nije prebijen sa zateznim kamatama od dospelosti do isplate i zatezne kamate na prebijeni dio tražbine, ako je tužiteljeva tražbina bila starija, od dospelosti do trenutka susreta tražbina.
Ako je tuženikova tražbina starija na prebijeni dio tražbine zatezne kamate se tuženiku neće dosuditi (tuženik ih je mogao ostvariti protutužbom)
5. odbijanje tužiteljeva tužbenog zahtjeva u cijelosti (ako su obje tražbine jednake ili je tuženikova tražbina veća od tužiteljeve, jer o tom dijelu nije ovlašten odlučivati) ili djelomično, do visine do koje je njegova tražbina prebijena s tuženikovom

Ako je sud utvrdio samo **djelomičnu osnovanost tuženikove tražbine** istaknute radi prebijanja, izreka presude treba sadržavati, osim u kojemu iznosu postoji tuženikova tražbina, još i iznos za koji je utvrđeno da tražbina ne postoji (sve do visine utužene tužiteljeve tražbine).⁶³

IV. Ako je sud utvrdio osnovanost tužiteljeve tražbine, a tuženik je istaknuo prigovor radi prebijanja **tražbine koja je već utvrđena pravomoćnom presudom**, izreka presude će sadržavati:

⁶¹ Triva-Dika, Građansko parnično procesno pravo, op. cit., str. 437.; Dika: Građansko parnično pravo, Tužba, op. cit., str. 436.; I.Grbín, Prijeboj, Hrvatska pravna revija 2/2002

VS RH, Revt-213/18 od 6. lipnja 2018., u kojoj je navedeno: „Kada sud zaključi da tužiteljevo potraživanje ne postoji, odbit će tužbeni zahtjev, međutim, on se tada neće upuštati u utvrđivanje tuženikova potraživanja niti će odlučiti o njemu, jer do prijeboja ionako ne može doći.“

⁶² VTSRH, PŽ-472/07 od 2. veljače 2010., VTSRH, PŽ-1736/07 od 6. srpnja 2010., VTSRH, PŽ-5451/07 od 29. lipnja 2011.

⁶³ VS RH, Rev-737/07 od 21. studenoga 2007.

1. utvrđenje postojanja tužiteljeve tražbine, glavne i sporedne
2. prebijanje tužiteljeve tražbine s prethodno pravomoćno utvrđenom tuženikovom tražbinom
3. eventualno dosuđivanje neprebijenog viška tužitelju sa zateznim kamatama od dospelosti do isplate i zatezne kamate na prebijeni dio tražbine, ako je tužiteljeva tražbina bila starija, od dospelosti do trenutka susreta tražbina
4. odbijanje prebijenog dijela tužbenog zahtjeva⁶⁴

V. Ako je sud utvrdio da postoje i tužiteljeva i tuženikova tražbina, ali je **protutražbina nekompensabilna**, izreka presude treba sadržavati:

1. prihvaćanje kondemnatornog tužbenog zahtjeva
2. odbijanje prigovora radi prebijanja kao neosnovanog

VI. Ako je sud utvrdio da je tužbeni zahtjev osnovan, a **prigovor radi prebijanja je nedopušten**, sud treba donijeti sljedeće odluke:

1. kondemnatornom presudom prihvatiti tužbeni zahtjev
2. odbaciti prigovor radi prebijanja

10. Odluke suda u povodu prigovora radi prebijanja u parnici u povodu prigovora protiv platnoga naloga

U parnicama koje su pokrenute platnim nalogom odnosno prijedlogom za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave protiv kojih je podnesen prigovor tuženik se također može braniti prigovorom radi prebijanja. Kakva će biti odluka suda ovisit će o tome je li osnovan tužbeni zahtjev odnosno prigovor radi prebijanja.

I. Ako je sud utvrdio **osnovanost tužiteljeve tražbine**, a **neosnovanost tuženikove** tražbine istaknute radi prebijanja, presuda će u izreci sadržavati:

1. odluku kojom se platni nalog (sadržan u rješenju o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave) održava na snazi
2. utvrđenje nepostojanja tuženikove tražbine istaknute radi prebijanja (do visine tužiteljeve tražbine iz platnoga naloga)

⁶⁴ VSRH, Rev-508/80 od 29. lipnja 1980, VTSRH, PŽ-1684/04 od 21. prosinca 2007.

II. Ako je sud utvrdio da **tužiteljeva tražbina nije osnovana**, izreka presude će sadržavati:

1. odluku kojom se ukida platni nalog (sadržan u rješenju o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave)
2. odbijanje tužbenog zahtjeva

III. Ako je sud utvrdio **osnovanost tužiteljeve tražbine i osnovanost tuženikove tražbine** istaknute radi prebijanja, izreka presude će sadržavati:

1. utvrđenje postojanja tužiteljeve tražbine, glavne i sporedne
2. utvrđenje postojanja tuženikove tražbine, glavne i sporedne (do visine utužene tužiteljeve tražbine)⁶⁵
3. prebijanje utvrđenih tražbina
4. odluku kojom se platni nalog održava na snazi u dijelu kojim je naloženo tuženiku platiti tužitelju dio tražbine koji nije prebijen sa zateznim kamatama od dospelosti do isplate i zatezne kamate na prebijeni dio tražbine, ako je tužiteljeva tražbina bila starija, od dospelosti do trenutka susreta tražbina.
Ako je tuženikova tražbina starija na prebijeni dio tražbine tuženiku se zatezne kamate neće dosuditi (jer ih je mogao ostvariti protutužbom)
5. odluku kojom se platni nalog ukida u dijelu za koji su prebijene tražbine i odbijanje tužiteljeva tužbenog zahtjeva u visini prebijenih tražbina

IV. Ako je sud utvrdio osnovanost tužiteljeve tražbine, a tuženik je istaknuo prigovor radi prebijanja **tražbine koja je već utvrđena pravomoćnom presudom**, izreka presude će sadržavati:

1. utvrđenje postojanja tužiteljeve tražbine, glavne i sporedne
2. prebijanje tužiteljeve tražbine s prethodno pravomoćno utvrđenom tuženikovom tražbinom
3. održavanje platnog naloga na snazi u dijelu kojim je naloženo tuženiku platiti tužitelju neprebijeni dio tražbine sa zateznim kamatama od dospelosti do isplate i zatezne kamate na prebijeni dio tražbine, ako je tužiteljeva tražbina bila starija, od dospelosti do trenutka susreta tražbina
4. odluku kojom se platni nalog ukida u dijelu za koji su prebijene tražbine i odbijanje tužiteljeva tužbenog zahtjeva u visini prebijenih tražbina

V. Ako je sud utvrdio da postoje i tužiteljeva i tuženikova tražbina, ali je **protutražbina nekompensabilna**, izreka presude treba sadržavati:

⁶⁵ VTSRH, Pž-472/07 od 2. veljače 2010., VTSRH, Pž-1736/07 od 6. srpnja 2010., VTSRH, Pž-5451/07 od 29. lipnja 2011.

1. odluku kojom se platni nalog održava na snazi (sadržan u rješenju o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave)
2. odbijanje prigovora radi prebijanja kao neosnovanog

VI. Ako je sud utvrdio da je tužbeni zahtjev osnovan, a **prigovor radi prebijanja je nedopušten**, sud treba donijeti sljedeće odluke:

1. održati na snazi platni nalog (sadržan u rješenju o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave)
2. odbaciti prigovor radi prebijanja

11. Protutužba

Tuženik može do zaključenja prethodnog postupka podnijeti kod istog suda protutužbu, a jedna od mogućnosti podnošenja protutužbe je ako se zahtjevi iz tužbe i protutužbe mogu prebiti (tzv. kompenzabilna protutužba).⁶⁶

Sud može odlučiti odvojeno raspravljati o zahtjevima iz tužbe i protutužbe primjenom odredbe čl. 313. st. 3. ZPP-a koji propisuje da sud može odrediti da se odvojeno raspravlja o pojedinim zahtjevima u istoj tužbi pa nema zapreka da sud odredi da će odvojeno raspravljati o zahtjevima iz tužbe i protutužbe. Protiv takve odluke žalba nije dopuštena jer je riječ o upravljanju postupkom odnosno nije dopuštena posebna žalba.⁶⁷ Međutim, kod odlučivanja hoće li donijeti takvu odluku sud bi se trebao rukovoditi načelom ekonomičnosti i donijeti takvu odluku samo u situacijama kad bi dokazivanje u povodu protutužbenog zahtjeva trajalo nerazmjerno dugo u odnosu na dokazivanje koje će biti potrebno u svrhu tužbenog zahtjeva te kad se ne bi postigla svrha zajedničkog raspravljanja kojim bi se ubrzao postupak i smanjili troškovi. Potreba za razdvajanjem postupaka postala je sve manja od kad se protutužba može podnijeti samo do zaključenja prethodnog postupka, a ne više do zaključenja glavne rasprave⁶⁸ i trebala bi biti rijetka iznimka.

Ako sud nije odlučio odvojeno raspravljati o zahtjevima iz tužbe i protutužbe mogao bi donijeti djelomičnu presudu ako je za odluku sazio zahtjev tužbe ili protutužbe, odnosno dužan ju je donijeti ako je na temelju priznanja ili odricanja od zahtjeva za odluku sazio zahtjev tužbe ili protutužbe.⁶⁹

Kad sud jednom odlukom odlučuje o tužbenom i protutužbenom zahtjevu postavlja se pitanje kako treba glasiti izreka odluke.

⁶⁶ Čl. 189. st. 1. ZPP

⁶⁷ Čl. 278., 311. ZPP

⁶⁸ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine broj 25/13)

⁶⁹ Čl. 329. st. 4. ZPP

Ako je tuženik podnio kompenzabilnu protutužbu postoje dva shvaćanja kako treba glasiti izreka presude. Prema jednom shvaćanju, sud će donijeti presudu s dvije kondemnatorne odluke (jednu o tužbenom, drugu o protutužbenom zahtjevu) te neće sudskom odlukom prebijati uzajamne, istorodne i dospjele tražbine, osim ako stranke prijebom nisu izričito zahtijevale. Navedeno shvaćanje se temelji na načelu dispozicije stranaka prema kojemu je sud dužan odlučivati u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku.⁷⁰

Prema drugom shvaćanju, ako sud ocijeni da su i tužbeni i protutužbeni zahtjev osnovani, postupit će jednako kao i kod prigovora radi prebijanja, utvrditi postojanje tražbina koje su predmet raspravljanja, a nakon toga obračunati (prebiti) tražbine ako su ostvarene zakonske pretpostavke za prijebom. Drugo shvaćanje je prevladavajuće, kako u doktrini tako i u sudskoj praksi, a temelji se na predmnjevi da je tuženik podnošenjem kompenzabilne protutužbe izjavio da želi prijebom tražbina, a protutužbeni zahtjev postavlja u kondemnatornom obliku iz razloga što do prijeboma i ne mora doći ako sud utvrdi da tužbeni zahtjev nije osnovan ili tužitelj eventualno povuče tužbu odnosno ako tužba bude odbačena. Slijedom izloženog, sud će presudom utvrditi postojanje tražbine i protutražbine te ih konstitutivnom odlukom prebiti, a kondemnatornom presudom naložiti jednoj od stranaka plaćanje razlike, a za prebijeni iznos tražbine zahtjev će odbiti kao neosnovan.⁷¹

Razlika u odnosu na presudu kojom se odlučuje o prigovoru radi prebijanja je u tome što sud u slučaju da je tuženikova tražbina iz protutužbenog zahtjeva veća od tužiteljeve tražbine nalaže tužitelju plaćanje nekompensiranog viška protutražbine.

Ako su osnovani **tužbeni i protutužbeni zahtjev**, presuda će u izreci sadržavati:

1. utvrđenje postojanja tužiteljeve tražbine,
2. utvrđenje postojanja tuženikove tražbine,
3. prebijanje utvrđenih tražbina,
4. nalog tuženiku ili tužitelju na plaćanje nekompensiranog viška tužitelju odnosno tuženiku koji je podnio protutužbu, ako tražbine nisu iste visine
5. odbijanje kondemnatornih zahtjeva stranaka u dijelu u kojem se odnose na kompenzirane tražbine, dakle, jedan u cijelosti, a drugi u dijelu koji se odnosi na kompenzirani dio tražbine s obzirom na koju je bio istaknut.

Primjer broj 4.

⁷⁰ Čl. 2. ZPP

⁷¹ VS RH, Revt-4/05 od 1. veljače 2007. u kojoj je navedeno: „... u konkretnom slučaju sudovi nisu ni ispitivali jesu li ispunjene pretpostavke za prijebom zbog pogrešnog pravnog shvaćanja da sud ne može presudom izvršiti prijebom ako nije istaknut prigovor radi prebijanja.

Sud može i u povodu protutužbe, ako utvrdi da postoje obje tražbine donijeti presudu koja će sadržavati: (a) utvrđenje da postoji tražbina tužitelja, (b) utvrđenje da postoji tražbina tuženika i (c) konstitutivnu odluku kojom se te tražbine prebijaju.“

I. Utvrđuje se da postoji tražbina tužitelja prema tuženiku u iznosu od 50.000,00 kn (pedesettisuća kuna) sa zateznim kamatama koje se obračunavaju po stopi od 8,82% godišnje od 1. srpnja 2018. do isplate.

II. Utvrđuje se da postoji tuženikova tražbina prema tužitelju u iznosu od 40.000,00 kn (četrdesettisuća kuna) sa zateznim kamatama koja se obračunavaju po stopi od 8,82% godišnje od 1. rujna 2018. do isplate.

III. Tražbine utvrđene o točkama I. i II. izreke ove presude prebijaju se u iznosu od 40.000,00 kn.

IV. Nalaže se tuženiku u roku od osam dana platiti tužitelju iznos od 10.000,00 kn (desettisuća kuna) sa zateznim kamatama koje se obračunavaju po stopi od 8,82% godišnje od 1. srpnja 2018. do isplate te zatezne kamate na iznos od 40.000,00 kn (četrdesettisuća kuna) po stopi od 8,82% godišnje od 1. srpnja 2018. do 31. kolovoza 2018. i naknaditi mu trošak parničnog postupka u iznosu od 2.000,00 kn (dvijetisuće kuna).

V. Odbija se kao neosnovan dio tužbenog zahtjeva za isplatu iznosa od 40.000,00 kn (četrdesettisuća kuna).

VI. Odbija se kao neosnovan protutužbeni zahtjev za isplatu iznosa od 40.000,00 kn (četrdesettisuća kuna) sa zateznim kamatama.

Ako je riječ o zahtjevima kojima se zahtijeva ispunjenje činidaba koje nisu istorodne (npr. predaja stvari i isplata) sud će o oba zahtjeva donijeti odgovarajuću odluku.

12. Odluke u povodu pravnih lijekova

Kad u postupku u povodu pravnog lijeka viši sud ukinu odluku o utuženoj tražbini i predmet vrati na ponovno suđenje nižem sudu, mora istovremeno ukinuti i odluku o kompenziranoj tražbini koja je akcesorna.⁷²

Sud drugog stupnja odlučujući o tuženikovoј žalbi nakon što je preinačio presudu suda prvog stupnja i odbio tužbeni zahtjev, trebao je ukinuti presudu glede odluke o prigovoru povodom prigovora radi prebijanja, nasuprot tome, postupio je protivno odredbi čl. 338. st. 3. ZPP-a, što je dovelo do nezakonite presude.⁷³

Drugostupanjski sud kod odlučivanja također mora poći od pravne prirode prigovora radi prebijanja koji je parnična radnja koja nije neovisna o tužbenom zahtjevu, nego je nesamostalan prigovor o kojemu se bez tužbenog zahtjeva ne

⁷² Triva-Dika, Građansko parnično procesno pravo, op. cit., str. 437. – (VS SI, Ips-236/81 – PRA 1—2/83)

⁷³ VS RH, Revt-213/18 od 6. lipnja 2018.

može odlučivati. Stoga ni drugostupanjska odluka me može biti donesena suprotno pravilima odlučivanja u parnicama u kojima je istaknut prigovor radi prebijanja koja se primjenjuju u prvostupanjskom postupku.

VII. PRIJEBOJ U OVRŠNOM POSTUPKU

U ovršnom postupku zadatak je suda da prisilnim putem provede ovrhu pravomoćne i ovršne sudske odluke koju dužnik nije dobrovoljno izvršio, a ne utvrđivanje spornih činjenica i rješavanje spornih pitanja među strankama. U ovršnom postupku ovršenik može jednostranom izjavom izvršiti prijeboj samo onih tražbina koje su među strankama nesporne kao što su tražbine utvrđene pravomoćnom sudskom odlukom.

Procesnopravni prigovor radi prebijanja nije dopušten u ovršnom postupku, jer on nije dopušten ni u parnici nakon zaključenja prethodnog postupka, a niti u žalbi protiv sudske odluke. Prigovor radi prebijanja nije moguć u ovršnom postupku jer je postojanje vjerovnikove tražbine već utvrđeno ovršnom ispravom. Stoga ovršenikov prigovor može imati samo značenje izjave o prijeboju upućene ovrhovoditelju da obavlja prijeboj, a ne i značenje zahtjeva upućenog sudu da konstitutivnom odlukom izvrši prijeboj.

Prema odredbi članka 50. stavka 1. točke 9. Ovršnog zakona u ovršnom postupku protiv rješenja o ovrši može se podnijeti žalba ako je tražbina prestala na osnovi činjenice koja je nastala u vrijeme kad je ovršenik nije mogao istaknuti u postupku iz kojeg potječe ovršna isprava, odnosno ako je tražbina prestala na osnovi činjenice koja je nastupila poslije sklapanja sudske ili upravne nagodbe ili sastavljanja, potvrđivanja ili ovjeravanja javnobilježničke isprave. Slijedom toga, ovršenik može istaknuti prigovor da je tražbina iz ovršnog naslova prestala prijebojem (na osnovi kompenzacijske izjave) do kojeg je došlo u vremenskom razdoblju od donošenja ovršnog naslova pa do pokretanja ovršnog postupka.

Pitanje je li tražbina ovršenika iz kompenzacijske izjave prema ovrhovoditelju sporna ili nesporna, ne bi trebalo biti od značaja. Kao što ovršenik može tvrditi da je tražbina iz ovršnog naslova prestala uslijed toga što je izvršio isplatu nakon donošenja odluke, tako može istaknuti i činjenicu da je tražbina prestala prijebojem. Ako ovrhovoditelj ospori ovršenikovu tražbinu i tvrdnju da je tražbina iz ovršne isprave prestala građanskopravnim prijebojem, sud se u ovršnom postupku ne može upustiti u ispitivanje te činjenice, osim ako tu činjenicu dokazuje javnom ili javo ovjerovljenom ispravom.⁷⁴ U tom slučaju, ovršni sud treba uputiti ovršenika da u određenom roku pokrene parnicu radi proglašenja ovrhe nedopuštenom⁷⁵.

⁷⁴ OZ, članak 52. st. 4.

⁷⁵ OZ, članak 52. st.3.

Ako ovrhovoditelj prizna postojanje ovršenikove tražbine i činjenicu da je njegova tražbina prestala prijebom, u tom slučaju do prijeba dolazi mimo odluke suda. Sud bi trebao ovršni postupak obustaviti jer je tražbina iz ovršnog naslova prestala.

VIII. PRIJEBOJ U STEČAJNOM POSTUPKU

Otvaranje stečajnog postupka bez utjecaja je na pravo vjerovnika da obavi prijebom svoje tražbine s protutražbinom stečajnog dužnika ako je stečajni vjerovnik u vrijeme otvaranja stečaja imao pravo na prijebom. To je logično jer učinci prijeba nastaju u trenutku kad su ostvarene pretpostavke za prijebom.

Ako su u vrijeme otvaranja stečajnog postupka tražbine ili jedna od tražbina koje se imaju prebiti, još pod odgodnim uvjetom ili još nisu dospjele ili tražbine još nisu upravljene na istovrsne činidbe, do prijeba će doći tek kada za to budu ispunjene potrebne pretpostavke. Odredba članka 140. SZ-a (nedospjele tražbine dopijevaju otvaranjem stečajnog postupka) i članka 144. SZ-a (preračunavanje nenovčanih tražbina u novčane) ne primjenjuju se u svrhu prijeba.

Odredba članka 144. SZ-a sadrži i rečenicu: *Tražbine izražene u stranoj valuti ili u obračunskoj jedinici obračunavaju se u valutu Republike Hrvatske po tečaju mjerodavnom za mjesto plaćanja u vrijeme otvaranja stečaja.* To je u skladu s odredbom članka 257. stavka 1. točke 3. SZ-a koji obvezuje stečajne vjerovnike da svoje tražbine prijave u kunama.

Odredba članka 175. stavka 2. SZ-a ne isključuje prijebom ako tražbine glase na različite valute, ako se te valute ili obračunske jedinice u mjestu isplate tražbine kojom se prijebom obavlja, mogu slobodno zamijeniti. Nenovčane tražbine ili one čiji je novčani iznos neodređen ističu se u novčanoj vrijednosti na koju se mogu procijeniti u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka. Tražbine izražene u stranoj valuti ili u obračunskoj jedinici obračunavaju se u valutu Republike Hrvatske po tečaju mjerodavnom za mjesto plaćanja u vrijeme otvaranja stečajnog postupka.

U stečaju prijebom nije dopušten:⁷⁶

1. ako je obveza stečajnoga vjerovnika prema stečajnoj masi nastala tek nakon otvaranja stečajnog postupka
2. ako je stečajni vjerovnik svoju tražbinu stekao od drugoga vjerovnika tek nakon otvaranja stečajnog postupka
3. ako je stečajni vjerovnik tražbinu stekao ustupom za posljednjih šest mjeseci prije dana otvaranja predstečajnog postupka, odnosno ako nije otvoren predstečajni

⁷⁶ SZ, članak 176.

postupak za posljednjih šest mjeseci prije dana otvaranja stečajnog postupka, a znao je ili morao znati da je dužnik postao nesposoban za plaćanje ili da je protiv njega podnesen prijedlog za otvaranje predstečajnog postupka, odnosno prijedlog za otvaranje stečajnog postupka. Iznimno, prijebroj će biti dopušten ako se radi o tražbini koja je ustupljena u svezi s ispunjenjem neispunjenih ugovora ili o tražbini čije je pravo na ispunjenje ponovno stečeno uspješnim pobijanjem pravnoga posla dužnika

4. ako je stečajni vjerovnik mogućnost prijebroja stekao pobožnom pravnom radnjom.

IX. ZAKLJUČAK

Prijebroj je jedan od često korištenih načina prestanka obveza koje su nastale iz trgovačkih ugovora. U sudskom postupku posebno treba voditi računa o postojanju dva instituta prijebroja: građanskopravnog i sudskog. U tijeku postupka sud je dužan utvrditi o kojem je prijebroju riječ, jer o vrsti prigovora (vrsti prijebroja) ovisi koje će činjenice sud utvrđivati te kakvu će odluku donijeti.

U slučaju prigovora građanskopravnog prijebroja, koji nastaje na temelju jednostrane izjave ili ugovora, strana koja ga ističe tvrdi da je tražbina tužitelja prestala, a u slučaju isticanja prigovora radi prebijanja sudu se stavlja zahtjev da deklaratornom odlukom utvrdi tražbine stranaka te konstitutivnom odlukom izvrši prijebroj utvrđenih tražbina u skladu sa zakonom s time da učinci prebijanja trebaju djelovati *ex tunc*, od trenutka susreta tražbina.

LITERATURA

1. V. Gorenc, L. Belanić, H. Momčinović, A. Perkušić, A. Pešutić, Z. Slakoper, M. Vukelić, B. Vukmir; Komentar Zakona o obveznim odnosima; Narodne Novine; Zagreb; 2014.
2. Prof. dr. sc. Siniša Triva, Prof. dr. sc. Mihajlo Dika – Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine 2004.
3. Prof. dr. sc. Mihajlo Dika – Građansko parnično pravo, Tužba, VI. knjiga, Narodne novine 2009.
4. Dr. sc. Ivo Grbin – Prijeboj, Hrvatska pravna revija 2/2002.
5. Mr. Andrija Eraković – Kompenzacijska izjava i prigovor radi prebijanja, Privreda i pravo 7 i 8/1989.
6. Prof.dr.sc. Sofija Marušić – Prebijanje potraživanja u parnici odlukom suda, Pravo u gospodarstvu 3/2002.
7. dr. Boris Vizner, Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, Zagreb, 1978.
8. Ivica Crnić, Zakon o obveznim odnosima, Organizator, 2010.
9. Prof. dr. Petar Klarić i prof. dr. Martin Vedriš: Građansko pravo, XII. neizmijenjeno izdanje, Narodne novine d.d., Zagreb, veljača 2009.
10. Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 i 29/18)
11. Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine broj 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99, 88/01)
12. Zakon o parničnom postupku, (Narodne novine broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13 i 89/14)
13. Stečajni zakon (Narodne novine broj 71/15 i 103/17)
14. Ovršni zakon (Narodne novine broj:112/12., 25/13., 93/14., 55/16. i 73/17.)
15. www. sudska praksa vsrh. hr
16. presude VS RH i VTS RH